

Kontroll- og konstitusjonskomiteen – utvikling og utfordringer

1. Bakgrunnen for dagens kontroll- og konstitusjonskomite

Stortingets kontrollfunksjon etter Grunnloven. Den «tredje» funksjon. Kjerneoppgave i to hundre år. Utøves i plenum og komite – samt eksterne parlamentariske kontrollorganer.

Egen komite for kontroll på tvers av fagkomiteene. Protokollkomiteen («den sorte») fra 1814-1972. Kontroll kun i fagkomiteene 1972-1981. Begrenset kontrollkomite 1981-1992. Misnøye med modellen. Reform 1992 – ny «kontroll- og konstitusjonskomite». Uttalt formål å styrke Stortingets kontrollvirksomhet. Ledd i bredere kontrollreformer på 1990-tallet. Revidert og stadfestet av Frøiland-utvalget i 2002. Dagens modell fungert i to tiår, med mindre endringer.

2. Kontroll- og konstitusjonskomiteen mandat og oppgaver

Detaljert regulert i Stortingets forretningsorden §§ 14.9 og 15. Grunnlovssaker. Kontroll saker fra de eksterne organene (særlig Riksrevisjonen). Kontroll saker på eget initiativ.

Alle saker som omfatter «Stortingets kontroll med forvaltningen» (regjering og forvaltning).

Særskilte regler sml. med andre komiteer. Rett til å initiere saker. Egne «kontrollhøringer». Egne mindretallsrettigheter for 1/3 av medlemmene – til å be om opplysninger og reise sak. Ikke formelle tvangsmidler til å kreve opplysninger eller innkalle til høring (som mange tror).

3. Utviklingen i komiteens virksomhet 1993-2016

De formelle reglene for komiteen revidert et par ganger. Justert og noe utvidet, men ikke mye.

Sammensetningen av komiteen. Politisk tung komite. Alle partiene. Tydelig skille mellom regjeringsfraksjon og opposisjon. To lag – påtale og forsvarere – klart mønster over tid.

Komiteens kontrollaktivitet 1993-2016. Generelt høy, men i faser. Mindretallsregjering og flertallsregjering som viktigste variabel. Intens første fase 1993-1997. Deretter noe jevnere utover på 2000-tallet. Igjen økt aktivitet i de senere år, særlig de to-tre siste.

4. Utfordringer for kontroll- og konstitusjonskomiteen

Vide rammer for kontrollvirksomheten – kan utspilles på ulike måter – ingen fasit. Ingen «gullalder» da alt fungerte knirkefritt. Stadig utvikling – stadig spenning og friksjon.

Styringskontroll og ansvarskontroll – systemforbedring og statsrådsjakt. Politisk sirkus?

Kontrollens kjerne – statsrådenes ansvar (objektivt og subjektivt). Kontrollens yttergrenser – mot embetsverket. Kontrollens yttergrenser – mot statlig eierskap – (nokså) nye spørsmål.

§ 14 Saksfordelingen mellom fagkomiteene

Hovedregelen for saksfordelingen mellom fagkomiteene er: [...]

9. Kontroll- og konstitusjonskomiteen: Grunnlovssaker, valglovgivning og bevilgninger til Stortinget og til Det Kongelige Hus. Saker om Stortingets kontroll med forvaltningen, jf. § 15 første ledd. Saker der Stortinget skal ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende, herunder om Stortingets ansvarskomisjon skal anmodes om å foreta nødvendige undersøkelser for å klarlegge grunnlaget for slikt ansvar, jf. § 15 annet og tredje ledd og § 44. Komiteen skal også gjennomgå og gi innstilling til Stortinget om:

- a) statsrådets protokoller mv., jf. Grunnloven § 75 bokstav f,
- b) regjeringens årlige melding om oppfølgingen av stortingsvedtak som inneholder en anmodning til regjeringen, og om behandlingen av representantforslag som er vedtatt oversendt regjeringen til utredning og uttalelse,
- c) dokumenter fra Riksrevisjonen, og andre saker om Riksrevisjonens virksomhet,
- d) meldinger fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen, og andre saker om ombudsmannens virksomhet,
- e) meldinger fra Ombudsmannsnemnda for Forsvaret,
- f) meldinger fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, og andre saker om utvalgets virksomhet, og
- g) rapporter fra Stortingets ansvarskomisjon og stortingsoppnevnte granskingskomisjoner.

§ 15 Nærmere om kontroll- og konstitusjonskomiteen

En tredjedel av medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen kan beslutte at komiteen skal anmode en statsråd om å fremskaffe ønskete opplysninger om forhold som omfattes av Stortingets kontroll med forvaltningen. En tredjedel av komiteens medlemmer kan deretter beslutte at komiteen skal ta en sak om slik kontroll opp til behandling, og selv foreta ytterligere undersøkelser i forvaltningen som anses nødvendig for dette.

En tredjedel av medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen kan kreve at komiteen av eget tiltak skal ta en sak om eventuelt konstitusjonelt ansvar opp til behandling, jf. lov 5. februar 1932 nr. 1 om ansvar for handlinger som påtales ved Riksrett og lov 5. februar 1932 nr. 2 om rettergangsmåten i riksrettssaker.

Dersom kontroll- og konstitusjonskomiteen finner at forhold i en ekstern henvendelse vedrørende brudd på konstitusjonelle plikter ikke kan påtales ved riksrett, skal henvendelsen oversendes rette påtalemyndighet. Komiteen kan dessuten vedta at en henvendelse ikke skal fremlegges for Stortinget når de forholdene henvendelsen omhandler åpenbart ikke kan føre til ansvar. Henvendelsen skal legges frem for Stortinget ved innstilling dersom en tredjedel av komiteens medlemmer krever det. Den som har fremmet henvendelsen skal underrettes om utfallet av behandlingen.

Før andre komiteer avgir en innstilling der det fremmes forslag om at konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende eller forslag om at Stortingets ansvarskomisjon skal iverksette undersøkelser, skal utkast til innstilling fra vedkommende komité forelegges kontroll- og konstitusjonskomiteen til uttalelse.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen skal gi innstilling til Stortinget om alle saker den tar opp til behandling. Komiteen avgjør i det enkelte tilfellet om den skal forelegge utkast til innstilling for berørte fagkomiteer til uttalelse før innstillingen avgis.

Komiteen fastsetter nærmere regler for sitt sekretariat, herunder om sekretariatets arbeidsoppgaver, og den bruk de enkelte medlemmene kan gjøre av det.